

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра економічної теорії

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність – 051 «Економіка»

Освітня програма/спеціалізація – «Бізнес-економіка»

Статус дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Харків – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Інституціональна економіка» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 19 с.

Розробник

Гриценко Олена Аврамівна – професорка кафедри економічної теорії, докторка економічних наук, професорка

Гарант освітньої програми

Шевченко Людмила Степанівна – завідувачка кафедри економічної теорії, докторка економічних наук, професорка

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії

(протокол № 6 від 26 квітня 2018 р.)

Дата оновлення – 12 червня 2020 р.

Завідувачка кафедри Л. С. Шевченко

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	9
5. Теми лекційних і практичних занять.....	10
5.1. Теми лекційних занять.....	10
5.2. Теми практичних занять.....	11
6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання	12
7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	14

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Інституціональна економіка» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Бізнес-економіка» підготовки бакалаврів спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5,0.	Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність – 051 «Економіка» Спеціалізація – «Бізнес-економіка» Рівень освіти – перший (бакалаврський)	Обов'язкова	Обов'язкова
Модулів – 3.		Рік підготовки: 1-й	Рік підготовки: 1-й
		семестр	семестр
Загальна кількість годин – 150.		1-й	1-й
		Лекції	Лекції
		34 год.	4 год.
		Практичні заняття	Практичні заняття
		42 год.	6 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		74 год.	140 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2-6, самостійної роботи студента - 4-5.		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік)

Мета навчальної дисципліни – формування системи наукових поглядів на основні напрями інституціональної економіки, закономірності виникнення інститутів та їх вплив на економічний розвиток, ознаки інституційних аномалій і характер загроз, що виникають при їх ігноруванні, умінь визначати механізми примусу до виконання інститутів на рівні окремої людини, фірми, регіонів та суспільства в цілому.

Завдання:

- формування системи теоретичних знань щодо закономірностей розвитку інституціональної економіки;
- опанування методології виявлення ознак та критеріїв якості інститутів порівняно з розвиненими країнами світу;
- оволодіння основними інституційними теоріями, методологіями їх дослідження;
- формування здатності до діагностики інституційного середовища економіки, суперечностей між формальними та неформальними інститутами на різних рівнях економічної структури;
- набуття навичок розробляти пропозиції щодо мотивів і стимулів

господарського життя;

– набуття вмінь розрізняти типи опортуністичної поведінки працівників, партнерів і враховувати витрати на їх попередження в договірних відносинах;

– формування умінь із координації механізму специфікації, розмиття, розщеплення прав власності при укладенні установчих документів та керуванні корпоративними інтересами;

– усвідомлення необхідності визначати інституційну місію держави та виявляти засоби вирішення питання щодо найкращого механізму реалізації зовнішніх негативних екстерналій;

– набуття умінь аналізувати алгоритм поєднання власності, користування, володіння, контролю та обирати види управління, які найкращим чином поєднують інтереси власника, підприємця, працівників та професіональних фахівців.

Пререквізити: «Економічна теорія», «Вища та прикладна математика», «Історія економіки та економічної думки».

Кореквізити: «Економічна політика», «Макроекономіка», «Фінансова система».

Постреквізити: «Міжнародна економіка», «Бізнес-потенціал розвитку підприємства», «Менеджмент», «Економічне право», «Оподаткування бізнесу», «Інноваційне право».

Мова навчання – українська.

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

1.	Пояснити історичні та теоретичні умови виникнення інституціонального аналізу та його вплив на розуміння економічних відносин і правових інструментів їх регулювання.
2.	Визначити способи взаємодії індивідів з інституціональним середовищем.
3.	Здійснити аналіз дії формальних і неформальних інститутів у повсякденному житті та при організації бізнесу.
4.	Визначити характер неформальних інститутів, етичних цінностей, які розповсюджені в сучасній господарській практиці України.
5.	Пояснити економічну сутність верховенства права в підприємницькій діяльності.
6.	Застосувати знання інституційних основ нелегальної економіки з метою визначення умов її попередження.
7.	Розрахувати ціну підпорядкування закону при організації та здійсненні підприємницької діяльності.
8.	Аргументувати необхідність враховувати трансакційні витрати при укладенні угод із партнерами та працівниками.
9.	Пояснити можливість розмиття прав власності шляхом формування міноритарних пакетів із метою попередження рейдерських захоплень.
10.	Виявити види трансакційних витрат та можливості їх зменшення при виборі оптимального варіанта організації бізнесу.
11.	Оцінити економічну доцільність інституційних змін, що здійснюються на рівні національної, регіональної економіки та окремого ділового підприємства.

12.	Виявити інституційну інфраструктуру розвитку цифрової економіки та цифрового підприємництва.
-----	--

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Бізнес-економіка», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

Спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

Програмних результатів навчання:

ПРН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ПРН16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПРН21. Уміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. МЕТОДОЛОГІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО ЕКОНОМІКИ

Тема 1. Історичні та теоретичні основи інституціональної економіки

Об'єктивні умови інституціоналізації економіки. Теоретичні парадигми інституціональної економіки: неповнота інформації, недосконалість ринку, базові доктрини фундаторів інституціоналізму. Обмеження при прийнятті рішення.

Інститути, їх типи та роль у суспільстві. Якість інститутів. Цінності, координація. Позитивна та нормативна інституціональна економіка.

Формальні та неформальні норми економічної поведінки. Менталітет як елемент інституціональної структури національної економіки.

Сучасні напрями розвитку інституціональної економіки в працях українських вчених.

Тема 2. Інституційне середовище та інституційна структура економіки

Поняття інституційного середовища. Конституційні правила. Економічні правила. Контракти. Інституційні угоди між індивідами.

Взаємовідносини індивідів з інституційним середовищем. Розбіжності та взаємодія між формальними та неформальними інститутами.

Механізм примусу до виконання формальних і неформальних інститутів.

Неформальні правила професійної спільноти, бізнес-групи та їх роль в економіці. Інститути спільних інтересів. Інститут лобювання.

Тема 3. Конституційні засади економічних відносин

Економічні права, економічні свободи, соціально-економічна справедливість. Інституційний статус людини.

Конституція різних економічних систем. Цілерациональна поведінка. Утилітаризм. Довіра. Емпатія.

Інституційні рамки взаємодії бізнесу та стейкхолдерів.

Правова економіка. Економічні принципи верховенства права.

Тема 4. Інституційні деформації економіки

Поняття інституційних деформацій та інституційних аномалій. Інституціональна аномія.

Інституціональна тератологія. Аномальна поведінка. Злочинна поведінка.

Інституційні основи нелегальної економіки. Ціна підпорядкування закону. Інституційна корупція. Хабарництво як інституційний комплекс.

Інституційні пастки. Залежність від попереднього розвитку.

Модуль 2. ІНСТИТУЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІКИ

Тема 5. Теорія трансакційних витрат

Поняття та значення трансакцій. Типи трансакцій. Теорема Коуза. Зміст трансакційних витрат.

Типологія трансакційних витрат. Витрати пошуку інформацій альтернативних угод. Витрати вимірювання. Витрати ведення переговорів. Витрати контролю за виконанням контрактів та попередження опортуністичної поведінки.

Поняття опортуністичної поведінки та її види. Механізм репутації. Прийняття рішення в умовах ризику.

Договірні відносини та функції договорів.

Тема 6. Економічна теорія прав власності

Інституційне обґрунтування прав власності. Перелік прав власності за А. Оноре.

Специфікація, розмиття, розщеплення прав власності. Зовнішні ефекти.

Альтернативні режими прав власності. Режим виключення з володіння. Режим вільного доступу. Теорія виникнення систем прав власності.

Інституційні форми реформування прав власності в трансформаційній економіці.

Тема 7. Теорія контрактів

Поняття контрактів та їх типи. Неповнота контрактів. Основні складові контрактів.

Характеристика класичних, неокласичних та імпліцитних контрактів.

Асиметрія інформації. Несприятливий відбір та способи його попередження. Здирництво на основі обрання типу контрактів.

Прикладні аспекти контрактних відносин.

Тема 8. Інституціональна теорія фірми

Інституційні обґрунтування функціонування фірми. Фірма як інституційна угода та мережа контрактів. Т. Веблен і Р. Коуз про природу фірми.

Основні типи та моделі фірм. Модель фірми «принципал-агент».

Структура фірми. Внутрішні трансакційні витрати фірми. Альтернативні форми ділових підприємств.

Прикладний аналіз організаційних структур фірми. Уособлення власності від контролю. Менеджмент як інститут поєднання стимулів власника, підприємця та професіонала.

Модуль 3. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ ЕКОНОМІКИ

Тема 9. Інституціональна теорія держави

Інституційна природа держави. Інституційна місія держави. Поняття істеблїшменту.

Інституційні провали держави. Інституційні основи виникнення бюрократії. Обмеженність інформації.

Влада як інститут. Деретулювання господарського життя. Анатомія влади-власності залежно від етапу розвитку.

Суспільні та мериторні блага. Трансакції управління. Зовнішні екстерналиї. Сценарії інституційних перетворень. Ефект блокування.

Тема 10. Основи теорії інституційних змін

Теорія інституціональних змін Д. Норта. Фактори інституціональної динаміки.

Типологія змін. Класифікація інституційних змін. Спонтанні зміни.

Цілеспрямовані зміни. Організації та освіта як способи інституційних змін.

Траєкторія інституційних змін. Інститути розвитку.

Тема 11. Інституціональні технології економічного розвитку

Поняття інституціональних технологій, їх характер та форми.

Групи спеціальних інтересів та їх вплив на економічний розвиток.

Інституціональне планування. Критерії ефективності інституційних технологій. Етапи інституційного планування.

Імпорт інститутів. Імплантація інститутів. Цілеспрямоване інформування. Соціальне навчання.

Тема 12. Інститути інноваційного розвитку

Теорія інновацій. Цифрові технології. Мережеві структури.

Інтернет як інститут. Інституційне облаштування цифрової економіки.

Інформаційно-мережева економіка. Цифровізація управління.

Електронний уряд. Цифрові тренди України. Інституційні бар'єри цифровізації економіки.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

Тема навчальної дисципліни	Обсяг у годинах							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	У тому числі			Усього	У тому числі		
Л		ПЗ	СРС	Л		ПЗ	СРС	
Модуль 1. Методологія інституційного підходу до економіки.								
1. Історичні та теоретичні основи інституціональної економіки.	14	4	4	6	14			14
2. Інституційне середовище та інституційна структура економіки.	16	4	4	8	16	2	2	12
3. Конституційні засади економічних	10	2	2	6	10			10

відносин.								
4. Інституційні деформації економіки.	12	2	4	6	12			12
<i>Разом</i>	52	12	14	26	52	2	2	48
Модуль 2. Інституційний аналіз економіки.								
5. Теорія трансакційних витрат.	16	4	4	8	16	2	2	12
6. Економічна теорія прав власності.	10	2	4	4	10			10
7. Теорія контрактних відносин.	10	2	2	6	10			10
8. Інституціональна теорія фірми.	12	2	4	6	12			12
<i>Разом</i>	48	10	14	24	48	2	2	44
Модуль 3. Інституційні зміни економіки.								
9. Інституційна теорія держави.	12	2	4	6	12			12
10. Основи теорії інституційних змін.	14	4	4	6	14		2	12
11. Інституціональні технології економічного розвитку.	10	2	2	6	10			10
12. Інститути інноваційного розвитку.	14	4	4	6	14			14
<i>Разом</i>	50	12	14	24	50		2	48
Усього годин / кредитів ECTS	150 / 5,0	34	42	74	150 / 5,0	4	6	140

5. Темі лекційних і практичних занять

5.1. Темі лекційних занять

Темі навчальної дисципліни	Темі лекцій	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. Методологія інституційного підходу до економіки.			
1. Історичні та теоретичні основи інституціональної економіки.	1.1. Історичні передумови виникнення інституціоналізму.	2	
	1.2. Теоретичні основи інституціональної економіки.	2	
2. Інституційне середовище та інституційна структура економіки.	2.1. Інституційне середовище, його зміст та форми.	2	2
	2.2. Інституційна структура економіки.	2	
3. Конституційні засади економічних відносин.	3. Конституційні засади економічних відносин.	2	
4. Інституційні деформації економіки.	4. Інституційні деформації економіки.	2	
Модуль 2. Інституційний аналіз економіки.			
5. Теорія трансакційних витрат.	5.1. Сутність та види трансакцій.	2	2
	5.2. Теорія трансакційних витрат.	2	
6. Економічна теорія прав	6. Економічні витрати та їх	2	

власності.	види.		
7. Теорія контрактних відносин.	7. Теорія контрактних відносин.	2	
8. Інституціональна теорія фірми.	8. Інституціональна теорія фірми.	2	
Модуль 3. Інституційні зміни економіки			
9. Інституціональна теорія держави.	9. Інституціональна теорія держави.	2	
10. Основи теорії інституційних змін.	10.1. Теорії інституційних змін.	2	
	10.2. Фактори інституційних змін.	2	
11. Інституціональні технології економічного розвитку.	11. Інституціональні технології економічного розвитку.	2	
12. Інститути інноваційного розвитку.	12.1. Інститути інноваційного розвитку, їх сутність та форми.	2	
	12.2. Інститути цифрової економіки.	2	
Усього		34	4

5.2. Теми практичних занять

Темі навчальної дисципліни	Темі практичних занять	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. Методологія інституційного підходу до економіки.			
1. Історичні та теоретичні основи інституціональної економіки.	1.1. Історичні передумови виникнення інституціоналізму.	2	
	1.2. Теоретичні основи інституціональної економіки.	2	
2. Інституційне середовище та інституційна структура економіки.	2.1. Інституційне середовище, його зміст та форми.	2	2
	2.2. Інституційна структура економіки.	2	
3. Конституційні засади економічних відносин.	3. Конституційні засади економічних відносин.	2	
4. Інституційні деформації економіки.	4.1. Інституційні деформації економіки, їх зміст та сутність.	2	
	4.2. Форми інституційних аномалій в Україні.	2	
Модуль 2. Інституційний аналіз економіки.			
5. Теорія трансакційних витрат.	5.1. Класифікація трансакційних витрат.	2	
	5.2. Прикладні аспекти теорії трансакційних витрат.	2	
6. Економічна теорія прав власності.	6.1. Специфікація прав власності.	2	2
	6.2. Альтернативні режими прав	2	

	власності		
	Колоквіум	2	
7. Теорія контрактних відносин.	7.1. Теорія контрактних відносин.	2	
	7.2. Договірні відносини в економіці.	2	
8. Інституціональна теорія фірми.	8.1. Інституціональна теорія фірми.	2	
	8.2. Інституційні форми фірми, їх позитивні та негативні риси.	2	
Модуль 3. Інституційні зміни економіки.			
9. Інституціональна теорія держави.	9. Інституціональна теорія держави.	2	
10. Основи теорії інституційних змін.	10. Основи теорії інституційних змін.	2	2
11. Інституційні технології економічного розвитку.	11. Інституційні технології економічного розвитку.	2	
12. Інститути інноваційного розвитку.	12. Інститути інноваційного розвитку.	2	
	Колоквіум	2	
Усього		42	6

6. *Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання*

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Інституціональна економіка» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв’язання практичних завдань або задач, захист кейсу, підготовка і захист реферату за ініціативи студента, peer review, контрольна робота. За результатами практичних занять із кожного з трьох модулів розраховується середньоарифметична кількість балів (максимальна оцінка – 10 балів), що включається до підсумкової оцінки знань;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на колоквіумах. Проводяться два колоквіуми. Максимальна оцінка з кожного колоквіуму становить 30 балів.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів з дисципліни є залік, що виставляється на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи. Мінімальна кількість балів, за якої студент отримує залік, становить 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами
контрольних заходів

Поточний контроль					Самостійна робота студентів	Разом
Практичні заняття			Колоквіуми			
Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль № 3	Колоквіум № 1	Колоквіум № 2		
max 10	max 10	max 10	max 30	max 30	max 10	max 100

Критерії оцінювання з дисципліни «Інституціональна економіка»

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 10	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	8	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	6	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 30	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з тем, можливі окремі несуттєві недоліки.
	25	Результати опрацювання матеріалу високі, але незначна кількість несуттєвих помилок.
	20	Добре засвоєння матеріалу з тем, але є окремі помилки.
	18	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	15	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Оцінка самостійної роботи студента	Max 10	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження, вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки.
	9	В роботі розкрито основні положення теми, але є деякі неточності у викладанні матеріалу, теоретичні поняття недостатньо підкріплено фактичними даними.
	8	Основні положення теми розкрито, але деякі питання висвітлено неповно. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість та самостійність у дослідженні.
	7	Основні теоретичні питання висвітлено поверхнево, немає висновків або висновки не мають самостійного характеру; студент слабо володіє матеріалом.
	6	Основні положення теми висвітлено поверхнево, теоретичні положення не підкріплені фактичним матеріалом; немає висновків; студент слабо володіє матеріалом роботи.

	Min 0	Основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок; немає висновків; студент не володіє матеріалом роботи.
--	-------	---

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Інституціональна економіка» виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
Зараховано	A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
	B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	80-89
	C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок	75-79
	D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	70-74
	E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-69
Не зараховано	FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	35-59
	F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс	1-34

7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

7.1. Нормативно-правові акти.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 03.06.2020).

Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 03.06.2020).

Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993. № 3792-XII (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1994. № 13. Ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення 03.06.2020).

Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1993. № 50. Ст. 472. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення 03.06.2020).

Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000. № 2121-III (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 5-6. Ст. 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

(дата звернення 03.06.2020).

Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001. № 2210-III (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 12. Ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення 03.06.2020).

Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1991. № 47. Ст. 646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення 03.06.2020).

Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002. № 40-IV (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2002. № 36. Ст. 266. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. (дата звернення 03.06.2020).

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999. № 679-XIV (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 29. Ст. 238. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 03.06.2020).

Про підприємництво: Закон України від 07.02.1991. № 698-XII (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1991. № 14. Ст. 168. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12> (дата звернення: 03.06.2020).

Про страхування: Закон України від 07.03.1996. № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 18. Ст. 78. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення: 03.06.2020).

Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2006. № 31. Ст. 268. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 03.06.2020).

Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 03.06.2020).

Доклад Всесвітнього банку «Цифровые дивиденды». URL: <https://publications.worldbank.org/>. (дата звернення: 03.06.2020).

Основна література

1. Гриценко О. А. Цифрова економіка: сучасні виклики для економістів та правознавців. *Економічна теорія та право*. 2018. № 1 (32). С. 77-91.

2. Гриценко О. А. Верховенство права в контексті економічної теорії. *Економічна теорія та право*. 2015. № 3. С. 77-88. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/верховенство-права-в-контексті-еконо/> (дата звернення: 03.06.2020).

3. Інституційна тератологія як напрямок економічного дослідження. *Innovative development of science and education*. Abstracts of the 1st International scientific and practical conference. ISGT Publishing House. Athens, Greece. 2020. Pp. 21-27. URL: <http://sci-conf.com.ua> (дата звернення: 03.06.2020).

4. Ватаманюк М. М. Сучасні підходи до вирішення проблеми негативних екстерналій: теорія і практика. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.2. С.109-114. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=nvnltu_2015_25.2_20 (дата звернення: 03.06.2020).

5. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: моногр. / за ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2009. 312 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12371/1/Shevchenko_2009.pdf. (дата звернення: 03.06.2020).

6. Економічна теорія: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2016. 268 с.

7. Иерерхия и сети в институциональной архитектонике экономических систем: моногр. Киев: Ин-т экон. и прогнозирова, 2013. 580 с.

8. Задохайло Д. В. Конституційна доктрина та регулювання економічних відносин у контексті конституційної реформи. *Держ. буд-во та місц. самоврядування*. 2007. Вип. 13. С. 25–37.

9. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 236 с.

10. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлата О. Є. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, 2017. 325 с.

11. Норт Дуглас. Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії. Київ: Наш формат, 2017. 352 с.

12. Ткач А. А. Інституційна економіка. URL: <http://uchebniks.net/book/303-institucionalna-ekonomika-navchalnij-posibnik-tkach-a> (дата звернення: 03.06.2020).

13. Ткаченко Ю. В. Конституційні засади економічної системи України. *Форум права*. 2014. № 2. С. 428-431. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_2_75.pdf. (дата звернення: 03.06.2020).

14. Фертікова Т. М. Інституційна економіка: навч. посіб. Миколаїв: Видавництво ЧДУ, 2010. 128 с. URL: <https://anima4web.files.wordpress.com/2012/12/d184d0b5d180d182d196d0bad0bed0b2d0b0-d196d0bdd181d182d0b8d182d183d186d196d0b9d0bdd0b0> (дата звернення: 03.06.2020).

Додаткова література

Безпека людського розвитку: економіко-теоретичний аналіз: моногр. / за ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2010. 448 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12372/1/Shevchenko_2010.pdf (дата звернення: 03.06.2020).

Горняк О. В. Еволюція концептуальних підходів до аналізу фірми в економічній теорії. *Вісник Одеського національного університету. Серія:*

Економіка. 2016. Т. 21, Вип. 7 (1). С. 79-82. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_7\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_7(1)_19) (дата звернення: 03.06.2020).

Камінська Т. М., Костюченко О. Є. Правові засади розвитку договірної економіки в охороні здоров'я України. *Економічна теорія та право*. 2016. № 4. С. 57-66. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/правові-засади-розвитку-договірної-е/> (дата звернення: 03.06.2020).

Кредісов А. І., Білоус А. О. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та його використання в Україні. *Економіка України*. 2017. № 2. С. 4-16.

Нечипорук Л. В. Теоретичні аспекти формування мережевої економіки. *Економічна теорія та право*. 2015. № 1 (20). С. 76-84. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/теоретичні-аспекти-формування-мереж/> (дата звернення: 03.06.2020).

Овсієнко О. В. Правова економіка: зміст та засади функціонування. *Економічна теорія та право*. 2015. № 2. С. 100-109. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/%E2%84%96-2-100-109.pdf> (дата звернення: 03.06.2020).

Скупінський О. В. Конституційна економіка: поняття та перспективи для України. *Форум права*. 2011. № 1. С. 909-914. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_146 (дата звернення: 03.06.2020).

Співачук В. Л. Економічна теорія та економічна політика: алгоритм комунікації. *Наука й економіка*. 2016. Вип. 1. С. 107-111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nie_2016_1_20 (дата звернення: 03.06.2020).

Тарасевич В. М. Про державно-капіталістичну обумовленість інноваційного розвитку національної економіки. *Економіка України*. 2017. № 11. С. 16-32.

Федулова Л. І. Інноваційна економіка: підруч. Київ: Либідь, 2006. 480 с.

Чернявська О. І. Інституційно-економічний механізм забезпечення інноваційного розвитку суспільства в умовах поглиблення техноглобалізму. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/29903/1/22_161-168.pdf (дата звернення: 03.06.2020).

Шваб К. Четверта промислова революція. Формуючи четверту промислову революцію. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 416 с.

Шевченко Л. С. Інноваційні моделі соціально-економічного розвитку: Україна на тлі світових процесів. *Економічна теорія та право*. 2015. № 2. С. 9-20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2015_2_3 (дата звернення: 03.06.2020).

Шевченко Л. С. Соціальний контекст ведення бізнесу у XXI столітті: роздуми після дискусії на III Харківському міжнародному юридичному форумі, 24-28 вересня 2019 р. *Економічна теорія та право*. 2019. № 3 (38). С. 79-94. DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2019-38-3-79> (дата звернення: 03.06.2020).

7.3. Інтернет-ресурси.

Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.ssmc.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт наукового журналу «Економіка України». URL: <http://www.economukraine.com.ua/index.php> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт збірника наукових праць «Економічна теорія та право». URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт науково-теоретичного журналу «Економічна теорія». URL: <http://etet.org.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України. URL: <http://www.idss.org.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України. URL: <http://ief.org.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій. URL: <http://www.ier.com.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org/external/> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Національного Банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <https://www.wto.org> (дата звернення: 12.06.2020).

Офіційний сайт «Мережа аналітичних центрів України». URL: <http://www.intellect.org.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

Journal website «Journal of Economic Theory». URL:

<https://www.journals.elsevier.com/journal-of-economic-theory> (дата звернення: 12.06.2020).

7.4. СЕНМК.

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри економічної теорії. URL: http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=149:kafedra-ekonomichnoi-teorii&Itemid=151.

7.5. Матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни

Передплачено доступ до Інформаційно-правових систем ЛІГА:ЗАКОН (Система ГРАНД та Система аналізу судових рішень VERDICTUM).

Доступ можливий у залі правової інформації Навчально-бібліотечного комплексу (вул. Пушкінська 84-А, 3 поверх).